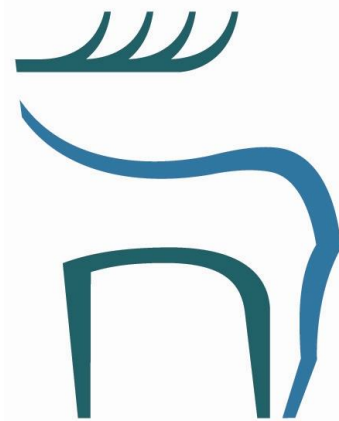

Naturkvalitetsplan 2017

for Norddjurs Kommune

Indhold

Indledning	2
Relevant lovgivning for kommunens administration på naturområdet.....	3
Registrering af naturarealer	5
Principperne i Naturkvalitetsplanen	5
Målsætning for naturarealer i Norddjurs Kommune	6
Værdisætning af naturarealer	7
Alternativ metode til værdisætning og målsætning af naturarealer	8
Beskyttelse af eksisterende naturområder	8
Potentielle naturbeskyttelsesområder	9
Økologiske forbindelser	10

Indledning

Mange borgere har i tidens løb givet udtryk for, at naturen er én af de væsentligste årsager til, at de har bosat sig i netop Norddjurs Kommune, hvor naturen kan byde på storslået kystnatur, naturperler, som man kan have helt for sig selv, store bestande af vilde dyr, sjældne planter, Nordeuropas største ørken og meget mere.

Naturkvalitetsplan 2017 vil præsentere nogle af de virkemidler, Norddjurs Kommune vil tage i anvendelse for at passe på vores fælles natur.

Planen uddyber og forklarer de målsætninger og prioriteringer, som fremgår i kommuneplanen 2017.

Naturkvalitetsplan 2017 omfatter de arealer, der er beskyttet mod ændringer efter naturbeskyttelseslovens § 3. Det vil sige heder, overdrev, enge, strandenge, moser og vandhuller. Planen omfatter desuden de potentielle naturbeskyttelsesområder, det vil sige primært landbrugsarealer i omdrift, hvor naturindholdet kan øges gennem ekstensivering af den landbrugsmæssige udnyttelse. Herved vil kommunens naturområder og potentielle naturbeskyttelsesområder danne en sammenhængende struktur.

Naturkvalitetsplan 2017 omfatter ikke vandløb og søer, idet planlægningen for disse vandområder er omfattet af statens vandplaner, og de vandhandleplaner, som kommunerne har lavet i henhold til miljømålsloven.

Århus Amts Naturkvalitetsplan 2005 har været udgangspunkt for kommunens Naturkvalitetsplan 2009, der igen har været udgangspunkt for Naturkvalitetsplan 2017. Begge planer er tilføjet mindre sproglige justeringer og er blevet rettet på baggrund af relevante lovændringer m.m.

De overordnede mål med Naturkvalitetsplan 2017 er, at

- Naturindholdet i Norddjurs Kommune skal bevares og styrkes.

- “Vild natur ” skal udvikle sig uden menneskeligt indgreb på nogle arealer, f.eks. rørsump, krat og naturskov.
- Naturindholdet skal beskyttes på eksisterende halvkulturer som heder, overdrev, enge, strandenge og moser samt i vandhuller.
- Natursammenhængene skal styrkes ved, at der skabes et sammenhængende net af ”økologiske forbindelser” (spredningskorridorer).
- Hvor naturgivne forhold betinger, at naturindholdet kan blive særligt stort, ønskes landbrugsarealer i omdrift ændret til vedvarende udyrkede områder.
- I landbrugslandet skal der om muligt laves småbiotoper – især hvor disse kan fungere som spredningskorridorer for vilde planter og dyr.
- Den private lodsejer skal inspireres til at beskytte og styrke naturindholdet.

Relevant lovgivning for kommunens administration på naturområdet

Kommunerne har ansvar for følgende lovområder på naturområdet:

Naturbeskyttelsesloven

Den 1. juli 1992 trådte naturbeskyttelsesloven i kraft. Loven revideres løbende og kan ses på www.retsinfo.dk.

De generelle beskyttelsesbestemmelser for heder, overdrev, enge, strandenge, moser og vandhuller fremgår af lovens § 3, og derfor omtales disse områder som “§ 3-områder”. Beskyttelsen indebærer, at tilstanden ikke må ændres på § 3-områderne, medmindre myndighederne har givet tilladelse til dette. Generelt må jorden ikke drives anderledes end i årene forud for, da loven blev vedtaget i 1992. Områderne må heller ikke opdyrkes, tilplantes, fyldes op, graves op, gødskes, sprøjtes eller drænes mere end hidtil.

Udstrækning af § 3-områderne vil variere lidt, idet naturområderne kan vokse sig ”ind i” og ”ud af” beskyttelsen.

EF-habitatdirektivet, EF-fuglebeskyttelsesdirektivet, Ramsar-konventionen

EF-habitatområder, EF-fuglebeskyttelsesområder og Ramsar-områder er internationale naturbeskyttelsesområder. (EF-habitatområder og EF-fuglebeskyttelsesområder kaldes også Natura 2000-områder).

EF-habitatdirektivet fra 1992 har til formål at sikre beskyttelsen af naturtyper samt dyre- og plantearter, som i europæisk sammenhæng anses for truede. De danske habitatområder indgår i Natura 2000, som er navnet på et netværk af naturområder i hele EU. På direktivets bilag I findes næsten 200 naturtyper, og 50 af disse forekommer i Danmark. Nogle af naturtyperne er prioriterede, det vil sige, at beskyttelsen af disse i EU-sammenhæng er særlig vigtig.

Habitatområderne omfatter ofte større landskaber, der har til formål at beskytte de arter og naturtyper, som området er udpeget for at passe på. Dette kaldes også

udpegningsgrundlaget. EF-fuglebeskyttelsesdirektivet har til formål at beskytte vilde fuglearters levesteder. De udpegede beskyttelsesområder er for visse havområder sammenfaldende med Ramsar-områder, mens andre typisk omfatter sø- og skovområder. Ramsar-konventionen har til formål i videst muligt omfang at sikre og forbedre beskyttelsen af vådområder af international betydning. Der lægges særlig vægt på vådområderne som rastepladser for trækfugle.

I følge kommuneplanens retningslinjer må der ikke planlægges for eller administreres således, at der åbnes mulighed for byggeri, anlæg eller aktiviteter i og uden for de internationale naturbeskyttelsesområder, hvis denne påvirkning kan indebære en risiko for forringelser af områdernes naturtyper og levesteder for de arter, områderne er udpeget for, eller kan medføre forstyrrelser, der har betydelige konsekvenser for samme. Det vil sige, at der ikke må gives tilladelser, dispensationer eller godkendelser til projekter eller planer med mindre det kan afvises, at planen eller projektet skader Natura 2000-områder.

EF-habitatdirektivet og bilag IV-arter

Habitatdirektivets artikel 12 indeholder krav om streng beskyttelse af dyrearter og plantearter nævnt på direktivets bilag IV (de såkaldte bilag IV-arter). Disse arter forekommer overalt, altså både i og uden for de internationale naturbeskyttelsesområder.

Beskyttelsen indebærer, at der er forbud mod at beskadige eller ødelægge arternes yngle- eller rasteområder. Det betyder, at myndighederne er forpligtet til at varetage hensynet til dyrearterne nævnt på direktivets bilag IV.

Miljømålsloven

Miljømålsloven blev vedtaget i december 2003 og skal sikre gennemførelsen af EF-habitatdirektiv og EU's vandrammedirektiv. Loven fastsætter de administrative krav til planlægningen for vandforekomster og internationale naturbeskyttelsesområder (Natura 2000-områder). Staten har udarbejdet Natura 2000-planer for Natura 2000-områder med og uden fredskovspligt.

Ud fra Natura 2000-planerne har kommunerne lavet handleplanerne for de lysåbne, ikke-fredskovspligtige arealer. Planerne skal føres ud i livet de kommende år. Målet er at sikre "gunstig bevaringsstatus" for de arter og naturtyper, som Natura 2000-områderne er udpeget for at beskytte.

Kommunen må generelt i sin administration af alle lovområder ikke træffe afgørelser, der strider mod vilkårene i Vand- og Natura 2000-planerne.

Du kan læse miljømålsloven på www.retsinfo.dk og finde Norddjurs Kommunes Natura 2000-handleplaner på www.norddjurs.dk.

Registrering af naturarealer

Tabellen viser det samlede areal af de forskellige § 3-typer i kommunen. Norddjurs Kommune har i 2009 registreret i alt ca. 2.300 § 3-områder, der samlet udgør ca. 5.361 ha og dermed ca. 7,4 % af Norddjurs Kommunes samlede areal. Der er ikke sket større forskydninger i arealstørrelsen og fordelingen af naturområder siden 2009.

Naturtype	Antal hektar §3 i alt i Norddjurs Kommune	§3-naturtype i % af kommunens areal	Målsætning		
			A (ha)	B (ha)	C (ha)
Hede	2398	3,33	2049	323	26
Strandenge	484	0,67	279	186 (heraf 8 u. målsætning)	19
Moser	921	1,28	245	667	9
Ferske enge	952	1,32	145	803	4
Overdrev	306	0,42	135	171	0
§3-vandhuller	300	0,42	51	249 (heraf 152 u. målsætning)	0
I alt for alle §3-naturtyper	5361	7,44	2904	2399	58

Læs mere om [Norddjurs Kommunes §3-arealer](#).

Principperne i Naturkvalitetsplanen

På baggrund af luffotos lavede Århus Amt en foreløbig registrering af de arealer, der er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3. Herefter har amtet og senere Norddjurs Kommune besigtiget de fleste § 3-områder, hvor man har vurderet områdernes naturindhold og har tildelt de registrerede/besigtigede områder målsætninger og værdisætninger – se nedenstående tekst.

Målsætninger beskriver kommunalbestyrelsens fremadrettede ønsker med områderne.

Hovedprincippet i naturkvalitetsplanen er, at beskyttelse af naturområder med mest værdifuld naturindhold prioriteres højst. Etablering af nye naturområder, der forbedrer sammenhæng, naturindhold og størrelse af naturområder, har højest prioritet blandt de mulige naturområder.

Ud fra naturindholdet og det potentielle naturindhold i de eksisterende naturarealer og vandhuller er disse arealer tildelt en målsætning inden for disse 3 kategorier:

- A-målsætning
- B-målsætning
- C-målsætning

Målsætningerne er optaget i Kommuneplanens kortbilag og er dermed bindende for kommunens planlægning, myndighedsudøvelse og øvrige indsats.

Under afsnittet "Målsætninger for naturarealer i Norddjurs Kommune" er det anført, hvilke restriktioner og hvilken indsats, der skal til, for at målsætningerne er opfyldt.

I afsnittene om de enkelte naturtyper er målsætningerne gjort mere detaljerede og målrettede for den pågældende naturtype.

Målsætning for naturarealer i Norddjurs Kommune

Målsætning	Naturindhold	Kulturpåvirkning	Restriktioner	Indsats
A	Særligt typisk natur eller forekomst af sjældne dyr og planter	Jorden aldrig (eller meget sjældent) forstyrret. Meget lang og stabil ekstensiv driftsperiode. Ingen gødsning eller sprøjtning. For vandhuller: Ingen eller minimal ydre påvirkning fra f.eks. gødsning, sprøjtning og spildevand	Der gives normalt kun tilladelse til indgreb, der understøtter naturtypekvaliteten	Om nødvendigt skal kommunen støtte plejeforanstaltninger eller kanaliseringen af midler hertil
B	En for naturtypen karakteristisk lokalitet evt. med nogle sjældne dyr og planter	Stabil drift i årtier. Ingen eller kun lidt gødsning og sprøjtning. For vandhuller: Moderat påvirkning fra omgivelserne	Mindre indgreb i naturen kan i særlige tilfælde godkendes efter konkret vurdering, f.eks. oprensning og udvidelse af vandhul, etablering af vandhul eller mindre beplantning	Nødvendige midler til plejeforanstaltninger m.v. kan kanaliseres hertil, men kommunen forpligter sig ikke til at afholde udgifter
C	Naturområde ofte uden veludviklet, karakteristisk dyre- og planteliv	Ustabil drift eller ændret drift i seneste årti. Arealer ofte gødskede og sprøjtede. For vandhuller: Kontinuerlig og betydelig påvirkning fra omgivelserne	Ændring i naturtype kan evt. tillades. Inddragelse af areal til omdrift tillades normalt ikke	Ingen forpligtigelse til indsats fra offentlige myndigheder

Følgende typer af områder er A-målsatte:

- Særligt typiske lokaliteter eller lokaliteter med forekomst af sjældne dyr og planter.
- Uøberørt natur: Arealer, hvor kommunalbestyrelsen ønsker, at naturen skal have lov til at udvikle sig helt uden menneskelige indgreb.
- Karakteristiske lokaliteter, hvor der er gode muligheder for, at lokaliteterne kan udvikle sig til at indeholde særlige naturværdier, evt. ved hjælp af naturpleje.

Følgende typer af områder er B-målsatte:

- De karakteristiske naturarealer, som ikke har fået en A-målsætning (det vil sige langt de fleste).

- Naturarealer p.t. med beskedent naturindhold, men hvor mulighederne er gode for, at arealerne kan udvikle sig til karakteristiske og værdifulde naturtypelokaliteter.
- Vandhuller beliggende i B-målsatte naturområder og i dyrkede områder.

Følgende typer af områder er C-målsatte:

- Naturarealer med beskedent naturindhold og med mindre gode muligheder for udvikling af karakteristisk og sammenhængende natur (f.eks. på grund af ringe størrelse og/eller isoleret beliggenhed).
- Vandhuller: Tekniske anlæg f.eks. regnvandsbassiner.

Værdisætning af naturarealer

Ved besigtigelse af § 3-områder registrerer kommunen bl.a. områdets driftshistorie, plantearter og evt. forekommende dyrearter. De registrerede oplysninger bruges jævnfør overstående til at tildele området en (fremadrettet) målsætning, og en værdisætning (der er en vurdering af områdets aktuelle naturkvalitet på besigtigelsestidspunktet).

Nedenstående ses de faktorer, som bruges ved fastlæggelse af et områdets værdisætning.

Værdisætning af vandhuller i Norddjurs Kommune			
Værdisætning	Naturgrundlag		Naturindhold
	Kulturpåvirkning	Landskab	Flora og Fauna
A	Jorden aldrig eller næsten aldrig forstyrret	Særlige landskaber	Ofte særlig typisk lokalitet eller
	Meget lang og stabil ekstensiv driftsperiode eller ingen drift		Artsrig lokalitet med islæt af sjældne arter
B	Ingen godskning eller sprøjtning		
	Stabil drift i årtier	Typisk landskab	Karakteristisk flora og fauna for naturtypen
C	Ingen eller kun lidt godskning eller sprøjtning		
	Ustabil drift eller ændret drift det seneste årti	Enkelt, isoleret mindre område	Flora og fauna mindre karakteristisk og mindre udviklet
	Arealer ofte godskede og sprøjtede		
Værdisætning af naturtyper i Norddjurs Kommune			
Værdisætning	Naturgrundlag		Naturindhold
	Kulturpåvirkning	Tilstand	Flora og Fauna
A	Ingen eller minimal påvirkning fra det omkringliggende i form af f.eks. godskning, sprøjtning og spildevand	Optimale forhold både fysisk, kemisk og biologisk	Ofte særlig typisk eller artsrig lokalitet evt. med islæt af sjældne arter
B	Moderat påvirkning fra omgivelserne	Gode forhold enten fysisk, kemisk og biologisk	Karakteristisk flora og fauna for naturtypen
C	Kontinuert og betydelig påvirkning fra omgivelserne	Ringede forhold både fysisk, kemisk og biologisk	Flora og fauna mindre karakteristisk og mindre udviklet

Ved at sammenholde et naturområdes aktuelle naturtilstand (værdisætning) med den ønskede naturtilstand (målsætning) kan kommunen vurdere, om naturområderne lever op til de potentialer, som de har i kraft af beliggenhed, jordbundsforhold, driftshistorie etc.

Herved kan kommunen prioritere, hvor der skal gøres en indsats for at forbedre forholdene.

Alle data fra offentlige myndigheders naturtilsyn kan ses på www.arealinfo.dk

Alternativ metode til værdisætning og målsætning af naturarealer

Udover at naturområderne tildeles henholdsvis A-, B- og C-målsætninger og – værdisætninger ved tilsynene, vurderer Norddjurs Kommune også naturområdernes tilstand og målsætninger ud fra nedenstående fem-delte skala. Metoden er udviklet af Danmarks Miljøundersøgelser. Metoden skal gradvist erstatte ABC-skalaen, men ABC-skalaen bevares, indtil kommunen har kortlagt tilstrækkeligt med naturområder efter den nye femdelte skala.

5 kvalitetsklasser for tilstand og målsætning

- I Høj naturtilstand, tæt på det i dag optimale.
- II God naturtilstand
- III Moderat naturtilstand
- IV Ringe naturtilstand
- V Dårlig naturtilstand.

Beskyttelse af eksisterende naturområder

I følge naturbeskyttelseslovens § 3 må heder, overdrev, enge, strandenge, moser, vandløb og søer ikke ændres uden tilladelse fra kommunalbestyrelsen.

Naturkvalitetsplanen giver retningslinjer for, om der kan gives tilladelse til ændringer.

De arealer, som er beskyttet mod ændringer, er som nævnt kortlagt ved hjælp af luffotos af Århus Amt i 1994-95. Kortlægningen forbedres ved løbende systematisk tilsyn af § 3-områderne og ved tilsyn i forbindelse med konkrete sager, der berører § 3-områder.

Nogle ændringer kan øge naturindholdet i et område, f.eks. udgravning af vandhul eller etablering af bevoksning på visse lokaliteter. Men de fleste menneskeskabte ændringer, f.eks. gødsning eller inddragelse af arealer i landbrugsmæssig omdrift, vil være en forringelse eller ødelæggelse af naturindholdet.

Et naturområde (en halvkultur) kan også ændre karakter, hvis den hidtidige ekstensive drift - f.eks. græsning - ophører. Dette er ikke i strid med naturbeskyttelsesloven, men arealet vil ændre karakter, f.eks. ved at gro til med træer, buske eller tagrør.

Den beskyttede naturtype vil efterhånden forvandle sig til en anden slags natur.

Ændringen er ofte uønsket ud fra et naturbevarelsessynspunkt, dels fordi ændringen kan ske så hurtigt, at det nye økosystem bliver artsfattigt, dels fordi den hidtidige naturtype forsvinder.

Ønsker man ikke arealer med halvkultur ændret, kan dette modvirkes ved pleje af arealerne. For eksempel ved at fjerne træer og buske eller ved at støtte, at der genindføres græsning på arealet.

Potentielle naturbeskyttelsesområder

De dyrkede arealer rummer landskabsmæssige og geologiske værdier, men også naturværdier i form af vilde dyr og planter, der er knyttet til de dyrkede marker. Markerne spiller en stor rolle for plante- og dyrelivet i Danmark både som levested for et betydeligt antal arter og som fødesøgningsområde for yderligere et stort antal dyr.

De dyrkede marker er altså naturmæssigt langt fra en "ørken", og specielt kan småbiotoper som hegn, krat, vandhuller og diger berige det vilde plante- og dyreliv i det dyrkede land.

Mængden og artsrigdommen af de vilde dyr og planter er dog normalt meget mindre end på de ekstensivt udnyttede arealer. De vigtigste årsager til det "fattigere" vilde plante- og dyreliv på de dyrkede arealer er først og fremmest jordbehandlingen, konkurrence med afgrøden, sprøjtning og gødsning.

I Naturkvalitetsplanen er der derfor foretaget en udpegning af de arealer i omdrift, der udover at øge naturarealet også vil kunne bidrage til at øge naturindholdet og natursammenhængen i landskabet, hvis de tages ud af omdrift. Disse områder betegnes "potentielle naturbeskyttelsesområder".

Udpegningen af de potentielle naturbeskyttelsesområder er sket ud fra en samlet afvejning af natur- og jordbrugsinteresser, sådan at dannelse af nye naturområder prioriteres højest på de arealer, hvor naturgevinsten bliver størst i forhold til det produktionstab, der er forbundet med opgivelsen af sædvanlig landbrugsmæssig drift.

Det er derfor især lave, fugtige ådale, stejle skrænter og jord af ringe bonitet, der er udpeget som potentielle naturbeskyttelsesområder.

Udnyttelsen af arealer i omdrift bestemmes af lodsejeren (inden for lovgivningens rammer). Naturkvalitetsplanens udpegning af og målsætninger om omlægning af driften i

potentielle naturbeskyttelsesområder til ekstensiv drift er derfor ikke et krav til lodsejeren, men derimod krav til offentlige myndigheder – herunder kommunen – om at anvende planlægningsmuligheder og EU-støtteordninger m.v. i overensstemmelse med planen – og herudover forhåbentlig kunne inspirere lodsejerne i deres egen indsats for naturen.

Nedenstående skema viser de faktorer, der giver høj prioritet ved udpegning af de potentielle naturbeskyttelsesområder:

Prioriteringsgruppe	Potentielle betydning
1.prioritet	<p>Arealer, der vil kunne få særlige naturmæssige kvaliteter og/eller få stor betydning som forbindelse mellem eksisterende højt målsatte naturområder.</p> <p>Arealer, der danner bufferzone omkring højt målsatte vandområder.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Omdriftsarealer, der ligger umiddelbart op til A-målsatte naturområder, og hvor det er skønnet, at der er gode chancer for, at der kan udvikles et meget værdifuldt potentielt naturbeskyttelsesområde. • Omdriftsarealer, der ligger imellem naturområder i ådale med overvejende sammenhængende naturområder i forbindelse med de udpegede økologiske forbindelseslinjer. • Omdriftsarealer ved højt målsatte vandløb eller søer, hvor erosion eller næringsstofafstrømning har lokal betydning for den fysiske eller kemiske tilstand i vandmiljøet.
2. prioritet	<p>Arealer, hvor der vil kunne udvikle sig en karakteristisk og værdifuld natur og/eller vil kunne danne forbindelse til andre naturområder.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Omdriftsarealer, der kan medvirke til skabelse og udbygning af sammenhængende naturområder, typisk ådale uden omdrift – også af hensyn til vandkvalitet i vandløb og søer.
3. prioritet	<p>Arealer, hvor der kan udvikle sig naturværdier af mere almindelig karakter, og som kan øge naturarealerne.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Omdriftsarealer, som ikke umiddelbart indgår i eksisterende naturområder eller økologiske forbindelser.

Økologiske forbindelser

Økologiske forbindelser er udyrkede arealer af begrænsede bredder, der skaber sammenhæng mellem større naturområder og som giver muligheder for, at plante- og dyrearter kan spredes eller vandre mellem disse områder. Områderne indgår i det

samlede naturnetværk med en struktur som fremmer spredning af stof eller individer mellem naturområder og levesteder.

De udpegede økologiske forbindelser er snævert afgrænsede forbindelseslinjer af stor betydning for udbredelse og spredning af det åbne lands vilde dyreliv. Typisk ligger disse forbindelseslinjer på lavbundsarealer, men for at sikre ubrudte forløb er der også udpeget forbindelser på højbundsarealer.

De økologiske forbindelser ligger inden for de udpegede naturområder, potentielle naturbeskyttelsesområder og skove, og omfatter navnlig de vandløbsnære arealer i ådalene, hvor de eksisterende natursammenhænge er gode. Eksisterende skovområder, der ligger i tilknytning til eller fungerer som en del af de økologiske forbindelser, forstærker forbindelsernes værdi og funktion. Spærringerne af de økologiske forbindelser udgøres typisk af større veje og jernbaner, der krydser ådale på dæmninger uden faunapassage gennem vandløbsunderføringen.

Målet er at udbygge sammenhængen mellem de små naturområder, læhegnene, skovene og de ekstensivt drevne naturområder. Et netværk af større og mindre naturområder og økologiske forbindelser, som kan forbinde de eksisterende naturområder med hinanden, er væsentligt for et alsidigt dyre- og planteliv. De grønne bånd i landskabet kan samtidig give borgerne adgang til naturen.

Kommunens planlægning og administration skal medvirke til at sikre de eksisterende økologiske forbindelser og med tiden udbygge et sammenhængende naturnetværk, både internt i kommunen og på tværs af kommunegrænser.